Gdański Uniwersytet Medyczny
Wydział Nauk o Zdrowiu
Zakład Badań nad Jakością Życia

Krzysztof Basiński

Ocena psychologicznych wyznaczników powstawania bólu przewlekłego u chorych z niespecyficznym bólem okolicy lędźwiowo-krzyżowej

Rozprawa doktorska

Praca napisana pod kierunkiem
Prof. dr hab. Mikołaja Majkowicza

Gdańsk 2019

Streszczenie

Ból przewlekły jest istotnym problemem zdrowotnym, generującym wysokie koszty finansowe i społeczne. Spośród wielu rodzajów dolegliwości bólowych, szczególnie częsty jest ból dolnego odcinka kręgosłupa, na który w skali świata skarży się 9,4% populacji. Spośród osób cierpiących na epizod ostrego bólu dolnego odcinka kręgosłupa, u pewnej grupy dolegliwości bólowe przejdą w stan przewlekły. W literaturze coraz częściej wskazuje się na rolę czynników psychologicznych i socjodemograficznych w omawianym procesie.

Celem niniejszej pracy było określenie socjodemograficznych oraz psychologicznych predyktorów pozwalających przewidywać powstawanie przewlekłego bólu dolnego odcinka kręgosłupa oraz czas spędzony na zwolnieniu lekarskim u osób zgłaszających się na oddział ratunkowy z pierwotnie występującym epizodem bólu ostrego. Uwzględniono następujące predyktory: wiek, płeć, miejsce zamieszkania, wykształcenie, BMI, status społeczno-ekonomiczny, wsparcie społeczne, subiektywna samoocena stanu zdrowia, intensywność i interferencja bólu, niesprawność wywołana bólem, symptomy lęku, symptomy depresji, umiejscowienie poczucia kontroli zdrowia, strategie radzenia sobie z bólem.

Do badania kwalifikowani byli pacjenci zgłaszający się na oddział ratunkowy z rozpoznaniem niespecyficznego bólu dolnego odcinka kręgosłupa, dla których był to pierwszy epizod bólu pleców od co najmniej 3 miesięcy. Badani wypełniali zestaw kwestionariuszy. Po upływie trzech miesięcy z uczestnikami przeprowadzany był ustrukturyzowany wywiad telefoniczny, w którym pytano o to czy dolegliwości bólowe całkowicie ustąpiły oraz o czas spędzony na zwolnieniu lekarskim.

W badaniu wzięło udział N = 110 osób. W badaniu powtórnym przebadano N = 97 osób, spośród których 70,10% odczuwało dolegliwości bólowe a 29,90% nie odczuwało tych dolegliwości. Niższa subiektywna samoocena stanu zdrowia pozwalała przewidywać utrzymywanie się bólu dolnego odcinka kręgosłupa w trzy miesiące po jego pojawieniu się u pacjentów zgłaszających się na oddział ratunkowy ($p < 0,01$). Predyktorami dłuższego czasu

przebywania na zwolnieniu lekarskim w tej grupie pacjentów okazały się: niższa subiektywna samoocena stanu zdrowia ($p < 0,01$), wyższa interferencja bólu ($p < 0,05$), wewnętrzne umiejscowienie poczucia kontroli ($p < 0,05$), rzadsze stosowanie strategii odwracania uwagi od bólu ($p < 0,001$), częstsze stosowanie strategii przewartościowania doznań bólu ($p < 0,05$). Z uwagi na prostotę, pomiar subiektywnej samooceny stanu zdrowia może w przyszłości być wykorzystywany w praktyce klinicznej do oceny ryzyka powstania przewlekłego bólu pleców. Konieczne są dalsze badania aby potwierdzić praktyczną użyteczność tej metody.

Abstract

Chronic pain is an important public health problem, generating high financial and social costs. Among various pain disorders, chronic low back pain is especially common, with 9.4% of the world's population suffering from it. From a wide group of patients suffering from an episode of acute low back pain a certain group will develop chronic, persistent and disabling pain. A role of psychological and sociodemographical factors in this process is stressed in the literature.

This research aims to determine the sociodemographical and psychological predictors of chronic low back pain in patients with acute symptoms visiting an emergency department. A secondary aim was to determine the sociodemographical and psychological predictors of the length of sick leave in this group of patients. The predictors included: age, gender, place of residence, education, BMI, socio-economic status, social support, self-rated health, pain intensity, pain interference, pain-related disability, symptoms of anxiety, symptoms of depression, health locus of control, strategies of coping with pain.

Patients with a first episode of non-specific acute low back pain in at least three months were qualified for the study. The participants filled a battery of questionnaires. A structured telephone interview was performed after three months with questions regarding pain and the length of sick leave.

N = 110 patients participated in the study. N = 97 patients completed the follow-up, with 70.10% suffering from pain after three months. Lower self-rated health predicted pain after three months ($p < 0.01$). Longer length of sick leave was predicted by lower self-rated health ($p < 0.01$), higher pain interference ($p < 0.05$), internal health locus of control ($p < 0.05$), less frequent use of the diverting attention coping strategy ($p < 0.001$), more frequent use of the reinterpreting pain sensations coping strategy ($p < 0.05$). Because of its simplicity, a measurement of self-rated health may be included in future clinical practice for assesing the risk of pain chronicity. Further research is needed to determine the practical usefulness of this method.

Słowa kluczowe: ból przewlekły, ból dolnego odcinka kręgosłupa, psychologiczne predyktory bólu

Keywords: chronic pain, low back pain, psychological predictors of pain.